

*bevolkings*onderzoek

Basisscholing Cervixscreening

Jij maakt
het verschil!

Handleiding voor de cursist
(Workshop)

Colofon

Uitgave

© NHG • NVDA • NVOG • NVVP • RIVM • Bevolkingsonderzoek Nederland • VAP • Bilthoven, 2021.

De Basisscholing Cervixscreening mag worden gebruikt door iedereen die beroepsmatig of op welke andere wijze dan ook bij het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker betrokken is.

Onderwijskundige ontwikkeling

Cbt Resultaat uit opleiden, Arnhem

www.cbresultaatuitopleiden.nl

Illustraties

Anke Nobel, Lelystad

www.ankenobel.nl

Versie 2021-2022

Inhoud

1. Inleiding.....	4
2. Overzicht scholing.....	5
3. Programma workshops.....	6
4. Persoonlijke leerdoelen	7
5. Workshop 1 – Uitstrijkje maken.....	10
5.1 Oefenen op fantomen	11
5.2 Praktijkopdracht.....	12
5.3 Instructie voor de huisarts.....	13
5.4 Observatielijst voor de huisarts.....	14
5.5 Evaluatie praktijkopdracht.....	20
6. Workshop 2 – Communicatie en bejegening.....	21
6.1 Uitstrijkconsult video	22

1. Inleiding

Je neemt deel aan de Basisscholing Cervixscreening. Deze scholing bevat de basiskennis en – vaardigheden die je minimaal nodig hebt als je in het kader van het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker uitstrijkjes gaat maken. De scholing is gericht op doktersassistenten die het maken van uitstrijkjes binnenkort in hun takenpakket krijgen of daarmee net zijn begonnen.

Je hebt het kennisgedeelte (e-learning) afgerond. Je hebt de toets gedaan. In het praktijkdeel van de scholing ga je de opgedane kennis en inzichten toepassen in een (nagespeelde) praktijksituatie.

De praktijkscholing bestaat uit twee workshops. Tijdens de eerste workshop ga je oefenen met het maken van het uitstrijkje. Daarna ga je in je eigen huisartsenpraktijk, onder begeleiding van de huisarts, verder oefenen met het maken van het uitstrijkje.

In de tweede workshop kijk je terug op de praktijkopdracht en ga je leren van elkaar. Je bekijkt video's van het intakegesprek, het maken van het uitstrijkje en de afronding en bespreekt wat je hebt gezien. Verder staat de achtergrond (kernboodschappen) en communicatie over hrHPV centraal. Aan het eind van de tweede workshop vindt er een evaluatie plaats.

In de workshops ga je:

- Concreet oefenen met vaardigheden
- Feedback geven en ontvangen
- Leren van elkaar
- Ervaringen uitwisselen
- Opgedane praktijkervaringen terugkoppelen.

2. Overzicht basisscholing

De basisscholing bestaat uit drie hoofdonderdelen:

- E-learning
- Twee workshops
- Praktijkopdracht.

In de e-learning heb je kennis en inzichten opgedaan die je nodig hebt bij het maken van uitstrijkjes. Tijdens de workshops bespreek je de e-learning, krijg je instructies en oefen je het maken van een uitstrijkje. Ook oefen je de communicatie met de vrouw. Tussen de twee workshops in ga je in de huisartsenpraktijk aan de slag met een praktijkopdracht. Belangrijk is dat je deze ruim van tevoren samen met je huisarts inplant.

In onderstaand overzicht zie je hoe de totale scholing is opgebouwd.

Volgorde	Onderdeel	Inhoud (kort samengevat)
E-learning	Het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker	<ul style="list-style-type: none"> - Baarmoederhalskanker en hrHPV - Bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker
	Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> - De voorbereiding - De uitvoering - De afronding - De uitslagen en vervolgtrajecten
	Communicatie en bejegening	<ul style="list-style-type: none"> - Gesprekstechnieken - Communicatie afstemmen - Omgaan met angsten en bezwaren
Workshop 1	Achtergrondinformatie Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie e-learning - Plenaire instructie uitstrijkje maken - Oefenen met speculum en uitstrijkje maken - Primair proces
Praktijkopdracht	Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> - Onder begeleiding oefenen met uitstrijkjes maken in de eigen huisartsenpraktijk
Workshop 2	Communicatie en bejegening	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluatie oefenen uitstrijkje in eigen praktijk - Informatie over hrHPV - Oefenen met praktijksituaties.

3. Programma praktijkscholing

De basisscholing bestaat uit twee workshops, met elk een duur van drie uur. In de eerste workshop staat het maken van het uitstrijkje centraal. Tijdens de tweede workshop staat communicatie en bejegening centraal.

Workshop 1: Het maken van een uitstrijkje

Minuten	Leerinhoud	Aandachtspunten
10	Welkom heten en programma uitleggen	
30	Voorstellen, inventariseren leerdoelen en resultaten e-learning kort bespreken	Ervaring en persoonlijke leerdoelen
30	Samenvatting aandachtspunten uitstrijken, incl. oefenen met speculum	Gericht op de vaardigheid
20	Demonstratievideo met uitleg	Observatielijst is uitgangspunt
45	Oefenen in subgroepen	Observatielijst is uitgangspunt
10	Terugkoppeling oefenen in subgroepen	Wat ging goed? Wat zijn verbeterpunten?
15	Uitleg primair proces	Presentatie
10	Terugkoppeling leerdoelen	Welke leerdoelen zijn behaald?
10	Uitleg praktijkopdracht	Oefenen in de eigen praktijk
180		

Workshop 2: Communicatie en bejegening

Minuten	Leerinhoud	Aandachtspunten
10	Welkom heten en programma uitleggen	
30	Evaluatie praktijkopdracht	Bespreken in kleine groepen; wat ging goed? Wat kan beter? Uitkomsten plenair bespreken.
60	Interview met cursisten	De docent interviewt één of enkele cursisten. Andere cursisten kunnen ook vragen stellen.
30	Achtergrond hrHPV – presentatie	Achtergrond hrHPV en kernboodschappen - hrHPV normaliseren.
40	Oefenen met praktijksituaties - correcte communicatie	Drie video's over het uitstrijkconsult: intakegesprek, het uitstrijkje maken, de afronding. Video's worden besproken: wat ging goed? Wat kan beter? Suggesties?
10	(Persoonlijke) leerdoelen & evaluatie	Welke leerdoelen zijn behaald Evaluatie
180		

4. Persoonlijke leerdoelen

Naam

Hoe lang werk je als doktersassistent?

.....

Ervaring

Welke ervaring heb je met het maken van het uitstrijkje (in het kader van het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker)?

Wat wil je leren als het gaat om de vaardigheid van het maken van het uitstrijkje?

Wat wil je leren als het gaat om communicatie en bejegening?

Op welke onderwerpen moet wat jou betreft de nadruk liggen?

E-learning

Heb je na het afronden van de e-learning nog inhoudelijke punten waarover je meer wilt weten?

Zo ja, welke leerdoelen wil je nog behalen?

Hoe ga je daaraan werken?

Waar zie je het meest tegenop als het gaat om het maken van een uitstrijkje?

Leg ook uit waarom.

Wat vind je lastig of moeilijk als het gaat om de communicatie en bejegening richting vrouwen? Leg ook uit waarom.

Bespreek je leerdoelen ook met de huisarts. Noteer de eventuele aanvullingen die hieruit zijn voortgekomen.

5. Workshop 1 - Uitstrijkje maken

In de eerste workshop staat de handeling 'het maken van een uitstrijkje' centraal. Je gaat het maken van een uitstrijkje oefenen op fantomen. Je wordt hierbij geobserveerd door je medecursisten. Zij zullen je met behulp van de 'Observatielijst oefenen op fantomen' feedback geven.

Onderdelen workshop 1:

1. Welkom heten en programma uitleggen
2. Voorstellen, inventariseren leerdoelen en resultaten e-learning bespreken
3. Samenvatting aandachtspunten uitstrijken, incl. oefenen met speculum
4. Demonstratievideo met uitleg
5. Oefenen in subgroepen
6. Terugkoppeling oefenen in subgroepen
7. Uitleg primair proces
8. Terugkoppelen leerdoelen
9. Uitleg praktijkopdracht

Let op: neem naar deze bijeenkomst een speculum mee uit je praktijk. Hier ga je mee oefenen.

Praktijkopdracht – oefenen in de praktijk

Na het oefenen van het uitstrijkje op fantomen, voer je het uitstrijkje, onder begeleiding van je huisarts, in je eigen praktijk uit. Stapsgewijs ga je de techniek van de handeling oefenen. Voor de begeleidende huisarts is ook een instructie bij de praktijkopdracht beschikbaar. Zorg ervoor dat je deze aan de huisarts verstrekt.

Als je in staat bent om de handeling zelfstandig uit te voeren zal de huisarts je hierbij observeren en de observatielijst invullen. Neem de door de huisarts ingevulde observatielijst mee naar workshop 2 van de training. Er zal dan een terugkoppeling en evaluatie van de praktijkervaring plaatsvinden.

5.1 Oefenen op fantomen

Na een plenaire instructie ga je in kleine groepen oefenen met het uitstrijkje maken. Dit doe je met behulp van fantomen. Iedereen moet aan de beurt komen. Jullie gaan elkaar feedback geven op basis van de volgende observatielijst.

Observatielijst oefenen op fantomen

De assistente:	Goed ☑	Fout ☒	n.v.t.
Spreidt binnenste schaamlippen, zodat vagina goed zichtbaar wordt			
Brengt met de andere hand het dichte speculum onder een schuine hoek in			
Vermijdt contact met de plasbuis			
Draait het speculum in de vagina, zodat het handvat naar beneden zit			
Opent de bladen waardoor de portio zichtbaar wordt (zet speculum vast)			
Brengt de cervexbrush in			
Plaatst deze op de juiste wijze in de portio			
Draait de borstel met de klok mee (cervexbrush 5×)			
Verwijdert het borsteltje weer voorzichtig uit de vagina			
Verwerkt het uitstrijk materiaal: – Stamp het borsteltje 10× uit en draait het borsteltje daarna krachtig rond in het potje met fixeervloeistof			
Houdt bij verwijdering het speculum geopend			
Laat het speculum passief sluiten (niet zelf sluiten)			
Trekt het speculum terug in een draaibeweging (spildraai)			
Legt het speculum in de daarvoor bestemde bak			

Overige opmerkingen

5.2 Praktijkopdracht

Je gaat het maken van het uitstrijkje, onder begeleiding van de huisarts, oefenen in de eigen huisartsenpraktijk. Je volgt hierbij de volgende stappen.

Stap 1

Observeren van de huisarts bij het maken van het uitstrijkje

Observeer minimaal drie uitstrijkjes of zoveel als de huisarts nodig vindt.

Stap 2

Samen met de huisarts het uitstrijkje maken

Breng bij minimaal drie vrouwen (of zoveel als de huisarts nodig vindt) zelfstandig het speculum in en breng de portio in beeld. De huisarts controleert of de portio inderdaad goed in beeld is. Als dit niet zo is, geeft de huisarts aanwijzingen voor het in beeld brengen van de portio. Maak vervolgens het uitstrijkje en stel het materiaal veilig. Indien nodig kun je hulp en/of advies vragen van de huisarts. Herhaal deze stap totdat zowel jij als de huisarts het vertrouwen hebben dat je dit zelfstandig kunt.

Stap 3

Geheel zelfstandig uitstrijkjes uitvoeren

De huisarts beoordeelt de kwaliteit van jouw handelen aan de hand van de observatielijst (zie de bijlagen). Bespreek de observatielijst met de huisarts en formuleer verbeterpunten. Neem de observatielijst mee naar workshop 2.

Stap 4

Laat de observatielijst voor de huisarts aftekenen en afstempelen door de huisarts.

Neem deze observatielijst mee naar workshop 2.

5.3 Instructie voor de huisarts

Als onderdeel van de Basisscholing Cervixscreening (voor doktersassistenten die uitstrijkjes (gaan) maken in het kader van het 'bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker'), krijgen de doktersassistenten een praktijkopdracht mee.

Tijdens de praktijkopdracht gaan de doktersassistenten het maken van het uitstrijkje onder toezicht van de huisarts uitvoeren. Het is de bedoeling dat u ze begeleidt en instrueert bij het oefenen van het uitstrijkje.

De volgende stappen worden hierbij gevolgd:

Stap 1

De doktersassistent observeert u bij het maken van het uitstrijkje

De doktersassistent observeert minimaal drie uitstrijkjes of zoveel als u nodig vindt.

Stap 2

Samen met de doktersassistent het uitstrijkje maken

De doktersassistent brengt zelfstandig het speculum in en brengt de portio zelf in beeld. U controleert dan of de portio goed in beeld is. Als dit niet zo is, geeft u aanwijzingen voor het in beeld brengen van de portio. Vervolgens wordt het uitstrijkje gemaakt en het materiaal veiliggesteld. Indien nodig vraagt de doktersassistent om hulp en/of advies. De doktersassistent doet dit totdat zowel u als zij het vertrouwen hebben dat het uitstrijkje zelfstandig uitgevoerd kan worden door de doktersassistent.

Stap 3

Geheel zelfstandig uitstrijkjes uitvoeren

U beoordeelt de kwaliteit van het handelen aan de hand van de observatielijst voor de huisarts (zie 5.4). Het gaat dan om het gehele bezoek van de vrouw (van ontvangst tot afscheid). Bespreek de ingevulde observatielijst met de doktersassistent.

Stap 4

De observatielijst aftekenen en afstempelen

U tekent en stempelt de observatielijst af indien de doktersassistent de praktijkopdracht met een voldoende heeft afgerond.

5.4 Observatielijst voor de huisarts

1. Het voorbereiden van het maken van een uitstrijkje

De assistent:	Goed ☒	Fout ☒	n.v.t.
Raadpleegt het medisch dossier			
Brengt de onderzoeksruimte in gereedheid			
Zorgt voor een afgeschermdde kleedruimte voor de vrouw			
Legt alle benodigdheden voor het onderzoek klaar. Denk aan: <ul style="list-style-type: none">– Wattenstok of korentang met gaasjes (5 x 5)– Speculum– Maandverband of inlegkruisjes– Handschoenen (niet steriel)– Uitsrijkmetaal– Labformulier voor het bevolkingsonderzoek, waarop de AGB-code van de betreffende huisarts van de vrouw staat.			
Zorgt ervoor dat ze rustig kan werken (bijvoorbeeld geen telefoon).			

Verbeterpunten:

2. Communicatie en voorlichting bij ontvangst

De assistent:	Goed ☒	Fout ☒	n.v.t.
Ontvangt de vrouw in de onderzoeksruimte			
Nodigt de vrouw uit plaats te nemen aan de overlegtafel			
Gaat na wat de vrouw al weet over het onderzoek			
Informeert de vrouw over het doel van het onderzoek			
Informeert naar eerdere (negatieve) ervaringen met inwendig onderzoek			
Gaat na wat de belevingstoestand (bijv. angst of schaamte) is			
Toont begrip voor de gevoelens en belevingstoestand			
Let op de non-verbale reacties van de vrouw tijdens het onderzoek			
Stemt informatie en voorlichting af op de behoefte van de vrouw			
Legt de werkwijze van het onderzoek stapsgewijs uit aan de vrouw			
Geeft aan dat het onderzoek kan worden gestopt als de vrouw dit wenselijk vindt			
Biedt gelegenheid tot het stellen van vragen			
Beantwoordt vragen van de vrouw correct en volledig			
Controleert de NAW-gegevens op de uitnodigingsbrief en plakt de sticker op het labformulier			
Vult samen met de vrouw het labformulier in			
Plakt de tweede sticker van de uitnodigingsbrief op juiste wijze op het potje			
Geeft duidelijke uitkleedinstructies			

Verbeterpunten:

3. Uitvoering van de handeling

De assistent:	Goed ☒	Fout ☒	n.v.t.
Bewaakt de privacy van de vrouw (bijv. deur op slot)			
Instrueert de vrouw over de plaats op de onderzoeksbank			
Instrueert de vrouw over de juiste lichaamshouding op de onderzoeksbank			
Geeft aanwijzingen om de vrouw te laten ontspannen			
Legt stapsgewijs uit wat ze gaat doen			
Wast en desinfecteert de handen			
Trekt handschoenen aan			
Houdt het speculum onder de lauwarme kraan			
Controleert temperatuur speculum door het tegen binnenkant heen te houden			
Inbrengen speculum	Goed ☒	Fout ☒	n.v.t.
Spreidt schaamlippen, zodat vagina goed zichtbaar wordt			
Brengt met de andere hand het dichte speculum onder een schuine hoek in			
Draait het speculum in de vagina, zodat het handvat naar beneden zit			
Opent de bladen waardoor de portio zichtbaar wordt			
Vraagt de vrouw, indien het niet lukt, het bekken te kantelen			
Herkent de portio			
Vraagt huisarts mee te kijken bij twijfel over de portio			
Afnemen cellen	Goed ☒	Fout ☒	Nvt
Brengt de cervexbrush in			
Plaatst deze op de juiste wijze in de portio			
Draait de borstel 5× met de klok mee			
Verwijdert het borsteltje weer voorzichtig uit de vagina			
Verwerkt het uitstrijk materiaal: <ul style="list-style-type: none"> – Stamp het borsteltje 10× uit en draait het borsteltje daarna krachtig rond in het potje met fixeervloeistof – Draait de deksel zo op de container dat de zwarte markeringslijn op het dopje de zwarte markeringslijn op het potje passeert 			
Laat het speculum passief (vanzelf) sluiten bij het verwijderen			
Trekt het speculum terug in een draaibeweging (spildraai)			
Legt het speculum in de afvalbak			
Vertelt de vrouw dat zij zich weer mag aankleden			
Biedt de vrouw een inlegkruisje/maandverbandje aan			

Verbeterpunten:

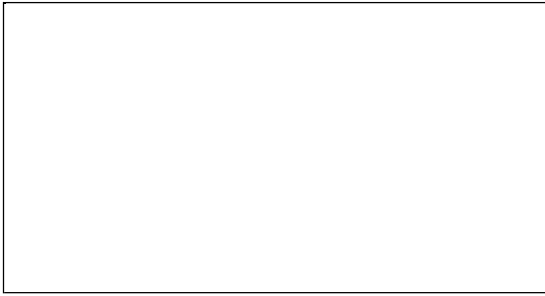
4. Afronding van de handeling

De assistent:	Goed ☒	Fout ☒	n.v.t.
Vult het <u>Aspect Cervix</u> in op het labformulier			
Nodigt de vrouw uit weer plaats te nemen aan de overlegtafel			
Informeert de vrouw over de wijze waarop ze de uitslag verneemt			
Vertelt de vrouw wanneer zij de uitslag kan verwachten			
Instrueert de vrouw met de praktijk te bellen indien zij binnen de aangegeven periode geen uitslag heeft ontvangen			
Evalueert het onderzoek met de vrouw			
Administratie			
Registreert de handeling in het HIS			
Maakt het uitstrijk materiaal verzendklaar			
Controleert of de stickers op het laboratoriumformulier en de container zijn geplakt en of de AGB-code op het formulier correct is			
Controleert of Aspect Cervix is ingevuld			
Verzendt het uitstrijk materiaal			
Behandelruimte in oude staat terugbrengen			
Maakt gebruikte materialen huishoudelijk schoon volgens sterilisatieprotocol (conform WIP-richtlijn)			
Steriliseert het metalen speculum en eventueel de korentang in de autoclaaf			
Ruimt de gebruikte materialen op			
Brengt de voorraad weer op peil			

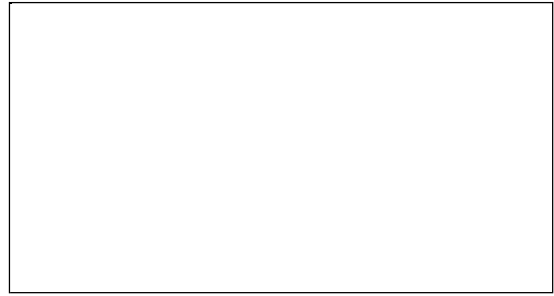
Verbeterpunten:

5. Afteken en afstempelen van observatielijst

Handtekening huisarts

Stempel van de praktijk

5.5 Evaluatie praktijkopdracht

Hoe ging het maken van het uitstrijkje in de praktijk? Beschrijf je ervaringen mede op basis van de observatielijst.

Wat ging goed?

Wat zijn nog verbeterpunten?

Welke feedback heb je van de huisarts ontvangen?

Heb je er vertrouwen in dat je zelfstandig het uitstrijkje kunt maken? Zo ja, leg uit waarom. Zo nee, geef aan wat je hiervoor nog nodig hebt.

! Neem de door de huisarts ingevulde observatielijst mee naar workshop 2.

6. Workshop 2 – Communicatie en bejegening

Tijdens deze workshop staan het beantwoorden van vragen rond hrHPV en seksualiteit, het geven van voorlichting (kernboodschappen) en de bejegening als doktersassistent richting vrouwen die deelnemen aan het Bevolkingsonderzoek centraal. Je gaat je inleven in praktijksituaties. Dit doe je in kleine groepjes. Je geeft elkaar feedback.

De workshop start met de evaluatie van de praktijkopdracht, die je aan het eind van de eerste scholingsworkshop hebt gekregen. Eerst zal hierbij de techniek van het maken van een uitstrijkje worden geëvalueerd. Daarna zal de aandacht meer verschuiven naar de praktijksituaties.

Onderdelen workshop 2:

1. Welkom heten en programma uitleggen
2. Evaluatie praktijkopdracht
3. Plenair leerpunten bespreken (interview)
4. Achtergrond hrHPV - presentatie
5. Oefenen met praktijksituaties (video uitstrijkconsult) - correcte communicatie
6. (Persoonlijke) leerdoelen & evaluatie

6.1 Video's uitstrijkconsult

Uitstrijkconsult in video

Je krijgt een video te zien van een uitstrijkconsult.

De video is in drie delen opgeknipt: het intakegesprek, het onderzoek en het afrondend gesprek.

Let goed op en vul per onderdeel het betreffende observatieformulier in.

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	n.v.t.
Ontvangt de vrouw in de onderzoeksruimte			
Nodigt de vrouw uit plaats te nemen aan de overlegtafel			
Gaat na wat de vrouw al weet over het onderzoek			
Informeert de vrouw over het doel van het onderzoek			
Informeert naar eerdere (negatieve) ervaringen met inwendig onderzoek			
Gaat na wat de belevingstoestand (bijv. angst of schaamte) is			
Toont begrip voor de gevoelens en belevingstoestand			
Stemt informatie en voorlichting af op de behoefte van de vrouw			
Legt de werkwijze van het onderzoek stapsgewijs uit aan de vrouw			
Biedt gelegenheid tot het stellen van vragen			
Beantwoordt vragen van de vrouw correct en volledig			
Vraagt de vrouw haar NAW-gegevens te noemen en controleert deze			
Plakt de sticker van de uitnodigingsbrief op het labformulier			
Vult samen met de vrouw het labformulier in			

Overige opmerkingen:

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	n.v.t.
Geeft duidelijke uitkleedinstructies			
Instrueert de vrouw over de plaats op de onderzoeksbank			
Instrueert de vrouw over de juiste lichaamshouding op de onderzoeksbank			
Geeft aan dat het onderzoek gestopt kan worden als de vrouw dat wenselijk vindt.			
Geeft aanwijzingen om de vrouw te laten ontspannen			
Legt stapsgewijs uit wat ze gaat doen			
Vertelt de vrouw dat zij zich weer mag aankleden			
Biedt de vrouw een inlegkruisje/maandverbandje aan			
Stampt het borsteltje 10× goed uit in het potje en draait het borsteltje daarna krachtig rond			

Overige opmerkingen:

Uitstrijkconsult video
Deel 3: Het afrondend gesprek

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	n.v.t.
Nodigt de vrouw uit weer plaats te nemen aan de overlegtafel			
Vult Aspect Cervix in en plakt de sticker op het potje			
Vraagt feedback over haar eigen handelen			
Informeert de vrouw over de wijze waarop ze de uitslag ontvangt			
Vertelt de vrouw wanneer zij de uitslag kan verwachten			
Instrueert de vrouw met de praktijk te bellen indien zij binnen de aangegeven periode geen uitslag heeft ontvangen			

Overige opmerkingen:
